

Bilim ve Teknoloji Politikaları

Sene 1990. O zamanki adıyla Leningrad'dayız. **Gorbaçov'un Rusya'sına telefon santrali teknolojsi satmak** üzere görüşmeler yapıyoruz. Teknolojiyi geliştiren yabancı sermayeli bir Türk şirketi, Netaş. Alacak olan Sovyet devleti (o sırada her şey devletin idi). **Rakibimiz, Netaş'ın %53üne sâhip olan yabancı sermayedarımız.** Rusların karşısında, küresel bir teknoloji devinin Kanada'da geliştirdiği teknoloji ile; o şirketin Türkiye'deki iştiraki olan Netaş'ın ana sermayedara, "kırsal santral öyle olmaz böyle olur" dercesine rakip olarak geliştirdiği teknoloji yarışıyor. Benim görevim, bizim tasarımıımızın üstünlüklerini kullanarak teknoloji savaşını kazandırmak. Sonuçta **Ruslar, Türk teknolojisini satın aldılar.** Bizde, muhtarların ahırlarına bile kurulabilen, her türlü olumsuz ortamda çalışan sayısal santral, Kanada'nın nâzik santralinden daha kullanışlı geldi Ruslara. O santralden, Türkiye'de üretilenden daha fazla sayıda üretildi Rusya'da. Hikâyeyi şu saptamayı yapabilmek için anlattım: **Ruslar**, uzaya giden, orada **uzay istasyonu kurabilen** bir ulus. **Ama** iş kırsal santral üretmeye, **köylere telefon götürmeye** gelince **ellerinde teknoloji yok** ve dışarıdan alacaklar. Türkiye, uzay çalışmalarına daha başlamamış durumda. Ama Rusya'ya sayısal santral teknolojsi önerebiliyor. **Teknolojide ulusal hedefler farklı olabiliyor.**

Sputnik

Biraz daha geriye gidelim. Orta okula daha yeni başlamıştım. Babam, Almanya'dan bana bir oyuncak getirmişti. Esnek, yaylı, 1 metre kadar bir sopanın ucunda tenis topu büyüklüğünde bir küre, o küreden de 3-4 tane daha, gene yaylı kısa sopacık çıkıyor, onların ucunda da can eriği kadar toplar. Oyuncağın adı Sputnik ... **Rusların uzaya yolladıkları ilk uydu olan Sputnik**'ten bu şekilde haberim oldu. Aslında ABD'nin de Sputnik'ten haberi, Ruslar başarılarını açıkladıklarında olmuştu. Tam da soğuk savaşın zirve noktasına ulaşmakta olduğu sırada. Rusların **ikinci adımı** uzaya, orada can verecek bir köpek, "**Layka**"yı yollamak olmuştu. **Ardından** da yörüngeye oturmadan, "uzayda şöyle bir dolaşıp gelen" ilk insan **Yuri Gagarin**'i yollamışlardı. ABD'de insanlar çıldıracak noktaya gelmişlerdi, "kızıl" Ruslar, tepelerinde cirit atıyorlardı! Kısa süre sonra, ben ABD'de orta son sınıfı okurken (1961-62), **Başkan Kennedy**'nin, bir "ulusa sesleniş" konuşmasında, "**10 yıl içinde Ay'a gideceğiz**" hedefini verdiğini TV'den gözlerimle görüp kulaklarımla işitmiştim. 1972 yılında, daha Türkiye'de TRT haftada iki gün birkaç saat yayın yaparken, evin çatısına 3x8 metre büyüklüğünde bir TV anteni kurmuş, İtalya'da, çok düşük frekansta (54MHz) yayın yapan RAI televizyonunu görüntü karlı da olsa alabilir olmuşum. **ABD Ay'a insan indirmiş**, olay naklen NASA'ya, oradan tüm ABD'ye, tarihte ilk defa Atlantik ötesine, Avrupa'ya uydu üzerinden aktarılmış, **ben de "naklen" seyretmiştim.**

Politikalar

Soğuk savaş döneminde Rusların tepelerinde cirit atmaya başlaması karşısında, **Başkan Kennedy**'nin ortaya koyduğu bir **teknolojik hedef**, buna ulaşmak için **uygulanacak politikalar** vardı. Bu politikaları uyguladılar, hedefe ulaştılar. Bizde, **TOGG** dışında bu düzeyde bir politika bilen varsa sözünü etsin, paylaşalım. Bir TOGG'umuz var bir de **Kanal İstanbul**'umuz. İkisi de **yeni teknoloji içermiyor.** Başta anlattığım "sayısallaşma" hamlesi de, dönemin **PTT ARLA Müdürü Dr. Fikret Yücel**'in daha ortada bir baskı veya istek yokken geleceği görüp **TÜBİTAK**'a gelip "**bize PCM tasarlar mısınız?**" diye sormasıyla başlamıştır. Bu girişim, yukarıdan planlanarak değil aşağıdan gelecekteki ihtiyaç görülerek başlatılmıştır. Sonuçta bir taraftan **PTT ARLA'nın devamı** olan **Teletaş**'ta üretilen ve mevcut analog santralleri sayısallaştıran **PCM-30**, diğer taraftan **Netaş**'ın teknolojisini Rusya'ya sattığı **kırsal sayısal santral**, **Türkiye'yi 1992 yılında "70 cente muhtaç"** olduğumuz bir dönemde, **sayısallaşmada, Fransa'nın ardından ikinci konuma yükseltebilmişti.**

Ulusal teknoloji politikalarımızı oluşturmaya sıra gelmedi mi sizce?